

Finansiering av VA-investeringar

KOMMUNINVEST

Svenskt Vatten

Kommunalt VA: *bakgrund och behov*

Sveriges 290 kommuner ansvarar för en stor del av den samhälls-service som finns där vi bor. Kommunerna är skyldiga att ha vissa verksamheter enligt lag. Vatten och avlopp är en av dessa. År 2020 ser branschen ett antal utmaningar för att fortsatt kunna vara en leverantör av långsiktigt hållbara vattentjänster. Exempelvis finns ett stort behov av en ökad investerings- och förnyelsetakt samt av nya pris- och affärsmodeller.

Dagens infrastruktur försörjer 90 procent av befolkningen med rent vatten och avloppshantering. Den snabba utbyggnaden av avloppsreningen på 1950- och 60-talet skedde till största del med statsbidrag. Med avskrivna tillgångar och en låg investeringstakt har avgifterna för vatten och avlopp kunnat hållas låga. Anläggningarna har förbrukats, men kostnaden för nödvändiga investeringar har skjutits till framtida generationer.

Data från Svenskt Vatten ger en samlad bild av läget. Årligen investeras 16 miljarder kr i kommunalt vatten och avlopp. Behovet är dock större. Enligt beräkningar från 2020 behöver investeringarna stiga till en nivå av närmare 23 miljarder kronor per år varje år den kommande tjugooårsperioden i nuvarande penningvärde (d.v.s. exklusive inflation), för att svara upp mot de identifierade behoven. Det motsvarar en nivå som ligger cirka 40 procent över dagens nivå under perioden 2020–2040.

Svenskt Vattens kartläggning visar att många kommuner behöver öka investeringarna. Det handlar om att:

- Bygga ut ledningsnät och kapacitet både till nya bostäder och till de befintliga områden som idag inte har kommunalt VA men som behöver det på grund av ökade krav på miljöskydd.
- Öka takten i förnyelsen av ledningsnäten. Dagens förnyelsetakt behöver öka med 40 procent.
- Anpassa VA-infrastrukturen för kommande klimatförändringar.
- Säkra dricksvattenkvaliteten genom att se till att alla vattenverk har tillräckliga barriärer, alltså reningssteg.
- Möta nya krav på avloppsrening vad gäller till exempel läkemedelsrester och slamhantering.

Den kommunala VA-sektorn står alltså inför viktiga utmaningar.

Kommunal ekonomi: *tuffare tider*

Samtidigt går den kommunala ekonomin in i en tuffare tid. Redan innan coronakrisen flaggade fler kommuner för att det börjat bli kärvare. Genom konjunkturavmattning och en lägre andel yrkesverksamma i befolkningen har intäktsutvecklingen bromsat in. En högre andel äldre och yngre ökar pressen på kostnadssidan. Därtill har det blivit nödvändigt att höja investeringsnivåerna. Faktorer som underhållsskuld, ändrad demografisk struktur och befolkningstillväxt har drivit upp det totala investeringsbehovet. Det måste investeras i såväl förskolor, skolor och äldreboenden som kollektivtrafik och VA-system.

Det är alltså osäkert när krisen övergår i en ny normalitet. När den väl gör det kommer en coronarelaterad problematik adderas, i form av bland annat minuseffekter på skatteunderlaget, hög arbetslöshet och en omfattande "vårdskuld". Det blir "back to business" i kommunsektorns ekonomi, men på tuffare villkor.

Investeringar och lån

Trots tuffare tider finns det ofta goda skäl att, där det finns tydliga nyttor, hålla investeringsnivåerna uppe. Detta gäller även för investeringarna i VA-verksamheten. Inför beslut om investeringar är det angeläget att alltid göra en mångsidig analys av förutsättningarna.

Förvaltning av tillgångar

Det är viktigt att hålla god koll på lån, lånevolymer, skuldsättning och driftkostnader. Det är också viktigt att på kort och lång sikt säkra att man har en fungerande VA-verksamhet. Att ta upp lån för att hålla VA-systemet i gott skick är ofta en klokare prioritering än att genom att underfinansiera underhåll och upprustning dra på sig allt fler problem och brister. Precis som med nästan all annan infrastruktur är det billigare att jobba förebyggande än att ingripa reaktivt när svårigheterna väl uppstått. Proaktivitet lönar sig. I en kommunal ekonomi kan det alltså i vissa lägen vara mer ansvarsfullt att skuldsätta sig än att inte göra det. Situationen avgör. Därför gäller det att göra en allsidig bedömning.

Taxefinansiering

En kommunkoncerns budget har, generellt sett, tre delar: en som finansieras av taxor, en som mestadels finansieras av skatter samt ytterligare en som omfattar affärsdrivande rörelser. VA-verksamheten, inkl. investeringarna, finansieras av taxor och avgifter från brukarna av VA-tjänster. Investeringar i skolor och äldreboenden, å andra sidan, finansieras i huvudsak via skatteintäkter. Investeringar kan också ske inom ramen för det affärsdrivande. Lagar och regler klargör att det, i princip, inte ska finnas finansiell överlappning mellan taxefinansierad och annan kommunal verksamhet. Därmed finns det ingen reell konkurrens om investeringsutrymme. Om man kommer fram till att VA-kollektivet ska bära ökade eller minskade investeringar så inverkar det i stort sett inte på investeringsförutsättningarna i den övriga verksamheten. Och vice versa.

Hållbara möjligheter

VA-sektorn har över de senaste 5–10 åren flyttat fram sina positioner i hållbarhetsarbetet. Denna trend finns det all anledning att förstärka. I projektportföljen för Kommuninvests gröna obligationer är VA en spännande kategori. Den växer snabbt och utgör nu ca 15 procent av de Gröna lånen. Projekten skapar stor miljönytta genom bl a minskade utsläpp (av kväve, fosfor och syreförbrukande ämnen), ökad energieffektivitet i avlopps- och reningsverk samt egenproduktion av elektricitet och biogas. Genom att förstärka hållbarhetsperspektivet i VA-investeringarna kan hållbarheten användas som ett verktyg för att generera mervärden, höja kvaliteten och säkra långsiktighet.

Huvudbudskap till dig som kommunal låntagare

- Investeringsbehoven är stora på flera håll.
- Gör en VA-plan och en ekonomisk 10-årsplan för att skapa en mer konkret bild av det lokala investerings-och upplåningsbehovet.
- Det är ofta bättre att investera proaktivt än att reaktivt hantera brister och problem.
- Skilj på VA-investeringar, som finansieras via taxor, och investeringar i exempelvis skolor och äldreboenden, som i huvudsak finansieras via skatter.
- VA är ett högintressant område för starka hållbarhetsinvesteringar.
- Kontakta gärna oss för frågor och vägledning kring skuldsättning, investeringsplaner och lämpliga upplåningsalternativ.

